

SÉNAT DE BELGIQUE

SÉANCE DU 24 DÉCEMBRE 1929

Projet de loi modifiant les articles 5, 10 et 12 de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891 sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires.

EXPOSÉ DES MOTIFS

MADAME, MESSIEURS,

La loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891 détermine non seulement les règles suivant lesquelles peuvent être conférés les grades académiques par les universités et les jurys constitués par le Gouvernement, mais encore (chapitre II, articles 5 à 12) les conditions moyennant lesquelles les récipiendaires peuvent être admis aux premiers examens en vue de ces grades. La loi du 21 mai 1929, à la différence de celle qu'elle est destinée à remplacer, ne s'est occupée que de la collation proprement dite des grades académiques; en son article 53, elle maintient expressément les articles 5 à 12 de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891. Les conditions d'admission aux premiers examens en vue des grades académiques doivent donc rester, après l'année académique 1929-1930, ce qu'elles sont actuellement.

Mais le maintien de ces dispositions ne doit pas accréditer l'idée que le monde universitaire et les Chambres estiment que ces conditions sont intangibles et qu'il n'y a pas lieu de les modifier.

Le Conseil de perfectionnement de l'enseignement supérieur a longuement

BELGISCHE SENAAT

VERGADERING VAN 24 DECEMBER 1929

Wetsontwerp tot wijziging der artikelen 5, 10 en 12 der wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 op het toekennen der academische graden en het programma der universitaire examens.

MEMORIE VAN TOELICHTING

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

De wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 bepaalt niet alleen de regels, volgens dewelke de academische graden door de universiteiten en de door de Regeering samengestelde examencommissies kunnen worden toegekend, maar ook (hoofdstuk II, art. 5 tot 12) de voorwaarden waaraan de examinandi moeten voldoen om te worden toegelaten tot de eerste examens welke tot deze graden leiden. De wet van 21 Mei 1929, in tegenstelling met die, welke zij moet vervangen, heeft zich alleen beziggehouden met de eigenlijke toekenning der academische graden; in haar artikel 53 handhaaft zij uitdrukkelijk de artikelen 5 tot 12 der wet van 10 April 1890-3 Juli 1891. De voorwaarden van toelating tot de eerste examens welke tot de academische graden leiden, moeten dus, na het academiejaar 1929-1930, blijven zooals ze tegenwoordig zijn.

Het behoud van deze bepalingen moet evenwel den indruk niet verwekken dat de universitaire kringen en de Kamers deze voorwaarden als onaantastbaar beschouwen en dat deze laatste niet voor wijziging zouden vatbaar zijn.

De Verbeteringsraad voor het hooger onderwijs, heeft dit punt breedvoerig

délibéré à ce sujet. Ses suggestions ont constitué la proposition de loi que mon honorable prédécesseur, M. Destrée, usant de son droit d'initiative parlementaire, avait déposée sur le bureau de la Chambre (*Documents parlementaires*, 1921-1922, n° 49).

En outre, M. Nolf, en même temps qu'il saisissait le Sénat du projet devenu la loi du 21 mai 1929, soumettait à la Chambre un autre projet en vue de fixer de nouvelles conditions d'admission aux grades universitaires (*Documents parlementaires*, Chambre, 1923-1924, n° 237; rapport de M. Blavier, *Documents parlementaires*, 1924-1925, n° 71). Mais les deux questions, ainsi qu'il le disait expressément dans son discours au Sénat (*Annales parlementaires*, Sénat, session 1924-1925, séance du 27 janvier 1925, p. 336, deuxième colonne) ne sont pas nécessairement liées et, pensait-il, mieux valait, pour la clarté des débats, les discuter séparément.

La proposition de M. Destrée et le projet de M. Nolf sont devenus caducs et la question soulevée en 1921 reste sans solution. Le Gouvernement ne refuserait pas d'en reprendre l'examen; mais il est assez vraisemblable que tout projet de réforme exigerait de longs débats qui, certainement, n'aboutiraient pas au cours de cette session.

Cependant, le vote de la loi du 21 mai 1929 impose la révision immédiate de certains des articles 5 à 12 de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891.

La loi du 21 mai 1929 remplace la *candidature en notariat* par la *licence en notariat* et exige des aspirants à ce dernier grade qu'ils soient porteurs du diplôme de candidat en philosophie et lettres préparatoire au droit. La loi ancienne créait les grades de *candidat en sciences physiques et mathématiques*

besproken. Uit de wenken van bedoelden Raad ontstond het wetsvoorstel dat mijn achtbare ambtsvoorganger, de heer Destrée, gebruik makende van zijn recht van parlementair initiatief, had ingediend bij het bureel der Kamer (*Parlementaire Bescheiden*, 1921-1922, n° 49).

Verder heeft de heer Nolf, toen hij bij den Senaat het ontwerp aanhangig maakte, dat de wet van 21 Mei 1929 geworden is, tevens aan de Kamer een ander ontwerp onderworpen met het oog op de vaststelling van nieuwe toelatingsvoorwaarden tot de examens ter verkrijging van de universitaire graden (*Parlementaire Bescheiden*, Kamer 1923-1924, n° 237; verslag van den heer Blavier, id. 1924-1925, n° 71). De twee vraagstukken zijn echter — zooals hij uitdrukkelijk verklaarde in zijn redevoering in den Senaat (*Handelingen*, Senaat, zitting 1924-1925, vergadering van 27 Januari 1925, bladz. 336, 2e kol.) niet noodzakelijkerwijze onafscheidbaar, en het was volgens hem voor de klaarheid der debatten verkieslijk, ze afzonderlijk te bespreken.

Het voorstel van den heer Destrée en het ontwerp van den heer Nolf zijn vervallen en het in 1921 opgeworpen vraagstuk blijft nog steeds onopgelost. De Regeering zou niet weigeren de zaak opnieuw te onderzoeken; het is echter tamelijk waarschijnlijk dat elk ontwerp tot hervorming lange debatten zou medebrengen, die zeker in den loop van deze zitting niet tot een oplossing zouden leiden.

De op 21 Mei 1929 aangenomen wet noopt evenwel tot de onmiddellijke herziening van sommige der artikelen 5 tot 12 der wet van 10 April 1890-3 Juli 1891.

De wet van 21 Mei 1929 vervangt den graad van *candidaat-notaris* door dien van *licentiaat in het notariaat* en eischt van hen, die laatstgenoemden graad wenschen te behalen, dat zij zouden in het bezit zijn van het diploma van *candidaat in de wijsbegeerte en letteren*, voorbereidende tot de rechten. De oude wet

et de candidat en sciences naturelles; la loi nouvelle les remplace par le seul *grade de candidat en sciences*, mais préparatoire soit à la licence en sciences mathématiques ou en sciences physiques, soit aux licences en sciences chimiques, en sciences géologiques et minéralogiques, en sciences biologiques ou en sciences géographiques et à la pharmacie. Dans le régime qui va prendre fin, l'aspirant au *grade de candidat en médecine, chirurgie et accouchements* doit être porteur du diplôme de *candidat en sciences naturelles*; dans le régime qui sera appliqué dès l'ouverture de l'année académique 1930-1931, ces deux grades successifs sont remplacés par le grade unique de *candidat en sciences naturelles et médicales*. Enfin, le *grade de candidat ingénieur* devient celui de *candidat ingénieur civil*.

Les articles 5, 10 et 12 de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891 sont rédigés en fonction des anciennes dénominations des grades. Il y a lieu de les modifier en tenant compte des changements ci-dessus indiqués. Tel est le seul objet du projet qui vous est soumis.

Celui-ci ne modifie donc en rien les conditions actuelles d'admission aux examens en vue des grades académiques. Comme aujourd'hui, nul ne pourra se présenter à l'examen de *candidat en philosophie et lettres*, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cours d'humanités de six années au moins y compris la rhétorique, ou s'il n'a subi avec succès l'épreuve préalable indiquée à l'article 10 et dont le programme suppose des études gréco-latines. Nul ne pourra se présenter soit à l'examen de *candidat en sciences préparatoire aux licences en sciences chimiques, en*

had de graden van *candidaat in de wis- en natuurkunde* en van *candidaat in de natuurwetenschappen* ingesteld; de nieuwe wet vervangt ze door den eenigen graad van *candidaat in de wetenschappen*, die echter voorbereidt, hetzij tot den graad van licentiaat in de wiskundige of in de natuurkundige wetenschappen, hetzij tot de graden van licentiaat in de scheikundige wetenschappen, in de aardkundige en de delfstofkundige wetenschappen, in de biologische wetenschappen, of in de aardrijkskundige wetenschappen en tot de artsnijbereidkunde. In het stelsel, waaraan nu een einde zal worden gemaakt, moet de student die den graad wenscht te behalen van *candidaat in de genees-, heel- en verloskunde* het diploma bezitten van *candidaat in de natuurwetenschappen*; in het stelsel dat zal worden toegepast te beginnen met den aanvang van het academiejaar 1930-1931, worden deze twee op elkander volgende graden vervangen door den eenigen graad van *candidaat in de natuur- en geneeskundige wetenschappen*. Ten slotte krijgt de graad van *candidaat-ingenieur* de benaming van *candidaat-burgerlijk ingenieur*.

De artikelen 5, 10 en 12 der wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 zijn opgesteld volgens de oude benamingen der graden. Zij dienen gewijzigd met inachtneming van de hierbovenvermelde veranderingen. Dit is het eenige doel van het ontwerp dat U wordt voorgelegd.

Dit ontwerp brengt dus niet de minste wijziging in de tegenwoordige toelatingsvoorwaarden tot de examens welke leiden tot de academische graden. Evenals nu, zal niemand zich kunnen aanmelden voor het examen van *candidaat in de wijsbegeerte en letteren* indien hij geen getuigschrift kan overleggen, waaruit blijkt dat hij met vrucht een *humaniora-cursus* gevolgd heeft van ten minste zes jaren, met inbegrip van de rhetorica, of indien hij niet met goed gevolg de in artikel 10 aangeduide voorafgaande proef heeft doorstaan, waarvan het programma Grieksch-

sciences géologiques et minéralogiques, en sciences biologiques ou géographiques et à la pharmacie, soit à l'examen de candidat en sciences naturelles et médicales, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cours d'humanités de six années au moins y compris la rhétorique, ou s'il n'a subi avec succès un examen comprenant les matières indiquées à l'épreuve de l'article 10 et en outre la géométrie à trois dimensions, la trigonométrie rectiligne et les éléments de la physique. Nul ne pourra se présenter à l'examen de candidat en sciences préparatoire aux licences en sciences mathématiques ou en sciences physiques, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cours d'études professionnelles de cinq années au moins y compris la première scientifique, ou un cours d'humanités de six années au moins y compris la rhétorique, plus le cours de mathématiques de la première scientifique, ou s'il n'a subi avec succès l'épreuve de l'article 12, dont le programme suppose les études de la section dite scientifique, ou de la section latine-mathématique de nos athénées et de nos collèges.

Le projet n'introduit donc aucun principe nouveau; il se borne simplement à adapter le texte des articles 5, 10 et 12 aux nouvelles dénominations des grades.

Sur un point cependant, le régime actuel est, en vertu même de la loi du 21 mai 1929, modifié plus profondément. Nous l'avons dit plus haut, la loi nou-

Latijnsche studiën vëronderstelt. Niemand zal zich kunnen aanmelden hetzij voor het examen van candidaat in de wetenschappen voorbereidend tot den graad van licentiaat in de scheikundige wetenschappen, in de aardkundige en delfstofkundige wetenschappen, in de biologische of de aardrijkskundige wetenschappen en tot de artsenijsbereidkunde, hetzij tot het examen van candidaat in de natuur- en geneeskundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een humaniora-cursus gevolgd heeft van ten minste zes jaren, met inbegrip van de rhetorica, of indien hij niet met goed gevolg een examen heeft afgelegd omvattende de vakken van de proef van artikel 10 en bovendien de meetkunde in de ruimte, de rechtlijnige driehoeksmeting en de beginselen der natuurkunde. Niemand zal zich kunnen aanmelden voor het examen van candidaat in de wetenschappen voorbereidend tot den graad van licentiaat in de wiskundige wetenschappen of in de natuurkundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt, waaruit blijkt dat hij met vrucht een cursus van vakstudiën heeft gevolgd van ten minste vijf jaren, met inbegrip van de eerste wetenschappelijke, of een humaniora-cursus van ten minste zes jaren, met inbegrip van de rhetorica, evenals den cursus in de wiskunde der eerste wetenschappelijke of indien hij niet met goed gevolg de proef van artikel 12 heeft doorstaan waarvan het programma de studiën in de zoogenaamde wetenschappelijke afdeeling of in de Latijnsch-wiskundige afdeeling onzer athenæa en colleges veronderstelt.

Het ontwerp bevat dus geen enkel nieuw beginsel; het bepaalt er zich bij den tekst der artikelen 5, 10 en 12 aan de nieuwe benamingen der graden aan te passen.

Op een punt evenwel is het huidige stelsel, en dit krachtens de wet van 21 Mei 1929, grondiger gewijzigd. Zooals hierboven gezegd, heeft de nieuwe wet

velle a fait disparaître le grade de candidat notaire pour le remplacer par celui de licencié en notariat; en outre, elle exige du futur licencié qu'il soit porteur du diplôme de candidat en philosophie et lettres préparatoire au droit. Il en résulte que le porteur d'un certificat d'humanités anciennes ne comportant pas l'étude du grec ne sera plus admis à faire le notariat et que les aspirants au grade de candidat en philosophie et lettres qui se présentent à l'épreuve préalable de l'article 10 devront, même s'ils marquaient leur intention de faire plus tard la licence en notariat et non le droit, être interrogés sur le grec.

Le Sénat voudra bien remarquer que, sous peine de voir coexister deux lois dont les termes ne concordent pas, le projet de loi que j'ai l'honneur de lui soumettre doit être voté avant la mise en vigueur de la loi du 21 mai 1929, c'est-à-dire, avant la fin de l'année académique; et comme la revision des arrêtés réglant le fonctionnement des jurys d'homologation exigera un certain temps, il serait extrêmement désirable qu'il fût voté sans retard.

*Le Ministre des Sciences
et des Arts,*

den graad van candidaat-notaris afgeschaft, om dien van licentiaat in het notariaat in de plaats te stellen; zij eischt bovendien dat de toekomstige licentiaat het diploma van candidaat in de wijsbegeerte en letteren voorbereidende tot de rechten zou bezitten. Daaruit volgt dat de houder van een getuigschrift van oude humaniora zonder studie van het Grieksch niet meer zal worden toegelaten tot de notariaat-studiën en dat de aspiranten voor den graad van candidaat in de wijsbegeerte en letteren, welke zich aanmelden voor de voorafgaande proef van artikel 10, over het Grieksch moeten ondervraagd worden, zelfs indien zij het voornemen te kennen geven later in het notariaat en niet in de rechten te studeeren.

De Senaat gelieve op te merken dat, zoo men geen twee wetten, waarvan de termen niet overeenstemmen, naast elkaar wil zien bestaan, het wetsontwerp dat ik de eer heb hem voor te leggen, moet worden aangenomen vóór de van-krachtwording van de wet van 21 Mei 1929, dit is vóór het einde van het academiejaar; en daar de herziening van de besluiten tot regeling van de werking der homologatiecommissies een zekeren tijd zal vergen, zou het uiterst wenschelijk zijn het ontwerp onverwijld goed te keuren.

*De Minister van Kunsten
en Wetenschappen,*

M. VAUTHIER.